

2025-08-21
Ju2025/01696**Justitiedepartementet**Polismyndigheten
Kriminalvården
Socialstyrelsen
Statens institutionsstyrelse
Länsstyrelserna

Uppdrag om ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare

Regeringens beslut

Regeringen ger Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet. Arbetet ska fortsatt samordnas av Polismyndigheten i enlighet med tidigare beslut (Ju2022/01537, Ju2022/01578). Arbetet ska ske i nära samverkan med länsstyrelserna, som även får i uppdrag att stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet.

Därutöver ska:

- Polismyndigheten inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet.
- Socialstyrelsen verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån avhoppares vårdbehov. I arbetet ska myndigheten beakta länsstyrelsernas roll i avhoppararbetet.
- Socialstyrelsen stödja kommuners arbete med boendeinsatser till avhoppare.

Myndigheterna ska löpande integrera resultaten av utvecklingsarbetet i sina ordinarie verksamheter. Myndigheterna ska vidare beakta annat pågående arbete med relevans för uppdraget, exempelvis det myndighetsgemensamma arbetet med *Group Violence Intervention* (Ju2024/00221), uppdraget att fortsätta

utveckla stödet till arbetet med barn och unga som är i riskzonen för att hamna i organiserad brottslighet (Ju2025/00846) samt arbetet i utredningen om förtydligat ansvar för stöd till avhoppare och förstärkt kontroll av externa aktörer som bedriver avhopparverksamhet (dir. 2025:53).

Socialstyrelsen får för uppdraget under 2025 använda 500 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg för budgetåret 2025 uppförda anslaget 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m., anslagsposten 4 Utvecklingsmedel.

Myndigheterna ska gemensamt delredovisa uppdraget till Regeringskansliet (Justitiedepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 1 mars 2026 och den 1 mars 2027. Delredovisningarna ska innehålla en beskrivning av genomförda och planerade åtgärder samt återstående behov. Myndigheternas uppdrag ska slutredovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet med kopia till Socialdepartementet) senast den 1 mars 2028.

Bakgrund

Arbetet mot den systemhotande organiserade brottsligheten fortsätter vara en av regeringens främsta prioriteringar. Brottsförebyggande åtgärder är en viktig del i detta arbete, inte minst insatser för att fler individer ska upphöra med sin kriminalitet. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare. Syftet är att uppnå ett effektivt och likvärdigt stöd till avhoppare där det behövs i landet, och att detta stöd ska bidra till att fler individer lämnar den organiserade brottsligheten.

I början av 2024 redovisade Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen ett flerårigt uppdrag om att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare från kriminella, våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer i hela landet (Ju2021/03331). I arbetet med uppdraget, som sedan 2022 samordnas av Polismyndigheten (Ju2022/01537 m.fl.), har en rad åtgärder vidtagits både inom respektive myndighet och gemensamt samt i nära samverkan med ett 30-tal kommuner som bedriver verksamheter för avhoppare. Myndigheterna bedömer att det nu finns en grundläggande nationell struktur för arbetet med avhoppare. Samtidigt finns det enligt myndigheterna ett fortsatt behov av samordning och stöd, och de kunskaps- och metodstöd som har tagits fram för myndigheterna och kommunernas socialtjänster behöver spridas och

implementeras.

I oktober 2024 fick myndigheterna ett nytt uppdrag i vilket det bl.a. ingick att öka fokus på barn och unga i arbetet med stöd till avhoppare, att anpassa arbetet för att i fler fall identifiera och hjälpa flickor och kvinnor i organiserad brottslighet samt att ta ställning till behovet av och föreslå hur en nationell kontaktpunkt för stöd till avhoppare kan utformas.

Myndigheterna redovisade uppdraget i slutet av januari 2025 och lyfter bl.a. fram att samverkan med hälso- och sjukvården behöver utvecklas och att kunskapen om målgruppen avhoppare och de insatser dessa får fortsatt behöver förbättras (Ju2025/00543). Myndigheterna föreslår också att en nationell kontaktpunkt etableras inom ramen för Polismyndighetens befintliga samordning av arbetet med stöd till avhoppare.

Den 28 maj 2025 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om förtydligat ansvar för stöd till avhoppare och förstärkt kontroll av externa aktörer som bedriver avhopparverksamhet (dir. 2025:53). En särskild utredare ska se över stödet till avhoppare från organiserad brottslighet. Syftet är att säkerställa att avhoppare får stöd och insatser som är ändamålsenliga och av god kvalitet samt att förhindra att offentliga medel går till oseriösa och kriminella aktörer. I uppdraget ingår bl.a. även att analysera och ta ställning till om insatsen skyddat boende bör regleras särskilt för målgruppen avhoppare, och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 6 november 2026.

I december 2024 biföll riksdagen regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 om att medel ska tillföras länsstyrelserna för en regional roll i arbetet med avhoppare (prop. 2024/25:1).

Närmare om uppdraget

Ett sammanhållet nationellt stöd

Avhoppare från organiserad brottslighet har en komplex problembild och behov av insatser från flera samhällsaktörer. Arbetet med målgruppen kräver särskild kunskap och en nära samverkan mellan nationella myndigheter, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och andra aktörer. För att ett likvärdigt och effektivt arbete med avhoppare ska utvecklas behöver det därför finnas ett tydligt nationellt stöd till den lokala nivån, där det operativa arbetet i huvudsak sker. Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och

Statens institutionsstyrelse ska därför tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet, inklusive avhoppare från våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer. Myndigheterna ska anpassa arbetet till individer under 18 år samt genomgående beakta ett jämställdhets-, funktionshinders- och barnrättsperspektiv. Myndigheterna ska främja utvecklingen av en effektiv samverkan kring de avhoppare som behöver omlokaliseras, inklusive avhoppare under 18 år och vid behov deras vårdnadshavare. Vidare ska myndigheterna, inom ramarna för uppdraget och i den mån det är lämpligt, beakta det arbete som bedrivs av den nationella samordnaren för återvandring.

I myndigheternas uppdrag ingår att kontinuerligt förstärka och utveckla arbetet utifrån de behov som identifieras och allteftersom ny kunskap utvecklas. Resultaten av arbetet ska integreras i myndigheternas ordinarie verksamheter.

Länsstyrelsernas roll i arbetet

Det behövs en länk mellan den nationella och lokala nivån, inte minst för att den kunskap som sammanställs av nationella myndigheter ska få genomslag i landet. Länsstyrelserna ska därför stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet. Länsstyrelserna ska sprida framtagna metod- och kunskapsstöd till yrkesverksamma samt öka kunskapen i relevanta målgrupper om vilket stöd för avhoppare som finns att tillgå. Länsstyrelserna ska även bidra till att samarbete och erfarenhetsutbyte utvecklas mellan berörda aktörer på lokal och regional nivå. Arbetet ska bedrivas i samverkan med Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse.

En nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet

Det behöver vara tydligt var man kan vända sig för information om vilket stöd som finns för att lämna organiserad brottslighet. Polismyndigheten ska därför inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet för att skapa en tydlig kontaktväg för möjliga avhoppare och deras anhöriga samt för yrkesverksamma, i exempelvis kommuner och regioner. Den nationella kontaktpunkten ska inrättas inom ramen för Polismyndighetens befintliga uppgift att samordna det myndighetsgemensamma arbetet med avhopparverksamhet. Kontaktpunkten ska exempelvis kunna förmedla information om stöd till avhoppare och erbjuda viss vägledning genom att

t.ex. hänvisa vidare till rätt lokalpolisområde, socialtjänst eller annan relevant aktör för eventuellt vidare stöd. Kontaktpunkten ska inte ge handledning eller rådgivning i enskilda avhopparärenden.

Samverkan med hälso- och sjukvården

Avhoppare behöver ofta insatser från hälso- och sjukvården. Det handlar inte minst om vård och behandling vid psykisk ohälsa men det kan också handla om somatiska vårdbehov. Sådana insatser kan utöver att minska risken för återfall i brott också ha betydelse för mottagligheten av andra stödinsatser. Det har tidigare uppmärksammats att samverkan med hälso- och sjukvården brister, och i myndigheternas senaste redovisning konstateras att fortsatta utvecklingsbehov finns på området (Ju2025/00543). Socialstyrelsen ska därför verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån avhoppares vårdbehov. I arbetet med denna del av uppdraget ska myndigheten beakta länsstyrelsernas roll i avhopparbetet, som kan bidra till att arbetet utvecklas utifrån regionala förutsättningar.

Stöd och vägledning kring boendeinsatser

Den 1 april 2024 trädde lagändringar i kraft som bl.a. innebär att skyddat boende regleras som en insats i socialtjänstlagen och att tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) krävs för att bedriva verksamhet i form av skyddat boende. I förarbeten nämns att skyddat boende även kan vara en relevant insats för avhoppare från kriminella miljöer (prop. 2023/24:31). Samtidigt har avhoppare behov av stödinsatser som skiljer sig från andra målgrupper för skyddat boende. Som nämns ovan låter regeringen därför en särskild utredare närmare analysera frågan om avhoppare och skyddat boende (dir. 2025:53). Kommunerna har dock redan i dag behov av stöd och vägledning kring boendeinsatser. Socialstyrelsen ska mot denna bakgrund stödja kommuners arbete med lämpliga boendeinsatser till individer som lämnar organiserad brottslighet. I uppdraget ingår att utifrån kvalitetskraven i socialtjänstens regelverk stödja kommunernas arbete med kontroll och uppföljning av sådana boendeinsatser med stöd av socialtjänstlagen, oberoende av utförare, samt att främja kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte mellan kommuner. Socialstyrelsen ska även informera privata utförare om deras ansvar för god kvalitet enligt socialtjänstlagen även i fråga om insatser som inte kräver tillstånd från IVO. Genomförandet av uppdraget ska samordnas med uppdraget till stöd för socialtjänstens omställning (S2024/00196, S2025/00116) samt uppdraget att stödja tillämpningen av reformen om skyddat boende (S2025/00580).

Socialstyrelsen ska även föra dialog med IVO, Polismyndigheten, Upphandlingsmyndigheten, Brottsförebyggande rådet och andra relevanta aktörer.

Ökad kunskap och uppföljning av arbetet

De kunskaps- och metodstöd som har tagits fram på området behöver spridas och implementeras. Kunskaps- och metodstöden ska kontinuerligt uppdateras allteftersom ny kunskap genereras i arbetet med stöd till avhoppare. Vidare ska Polismyndigheten fortsatt lämna en årlig redovisning över användningen av de statliga medel till avhopparverksamhet som myndigheten förfogar över. I redovisningen ska framgå antalet inkomna ansökningar om bidrag från och med 2020 samt hur medel har fördelats. Av redovisningen ska även statistik framgå över exempelvis antalet och andelen avhoppare som sökt och beviljats stöd uppdelat på ålder, kön, geografisk spridning, om avhopparen fått stöd för att lämna kriminella, våldsbejakande extremistiska eller hedersrelaterade miljöer samt annan information som ger en övergripande bild över arbetet med stöd till avhoppare i landet.

Samtidigt behöver kunskapen om avhoppare och arbetet med målgruppen fortsätta utvecklas och fördjupas. Arbetet med stöd till avhoppare, dess omfattning och effekter, måste också kunna redovisas på ett bättre sätt än i dag. Socialstyrelsen ska därför, i samverkan med övriga myndigheter i uppdraget, fortsätta utveckla uppföljningen av arbetet med stöd till avhoppare.

På regeringens vägnar

Gunnar Strömmer

Anders Persson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Arbetsmarknadsdepartementet/JÄM

Finansdepartementet/BA, K, SFÖ

Socialdepartementet/SOF, SL, HC

Brottsförebyggande rådet

Jämställdhetsmyndigheten

Sveriges Kommuner och Regioner